

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ИГЕРУ ЖОЛДАРЫНЫҢ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

АНДАКУЛОВА А.А.

Оқушыларға шетел тілін меңгеруде жүйелікпен жұмыс істету өте тиімді. Әріптерді үйренгеннен кейін оқушылар дауысты және дауыссыз дыбыстарда да жақсы меңгеру керек. Сонымен біртіндеп оқуды үйрене бастайды. Өз жұмыс тәжірибемде мынадай талаптарды ұстанамын:

- балалар ережені білу керек (әр оқушы сөздерді тез әрі нақты етіп жаза білуі керек);
- оқушылар ережені дәптерге жазуы керек (сабақ барысында);
- осы ережеге сай ауызша бірнеше мысалдар келтіріп, жаттығулар орындауы керек;
- жаңа ережені үйренудің алдында бұрынғы өткен ережелермен байланыстыра отырып қайталатамын;
- сосын барлық жаттаған ережелерге сәйкес жаттығулар орындатамын;
- сабақтың соңында 3-4 минутты пысықтау мақсатында ережеге сәйкес жаттығулар орындатамын.

Ережені бекіту мақсатындағы жаттығулар әр түрлі болуы керек. Оқуды жақсы меңгеру үшін мынадай ережелерді ұстануы қажет:

1- ереже: Сөзде қанша дауысты дыбыс болса, сонша буын болады. Мысалы: 1. Мына сөзге қара: так е, қанша дауысты дыбыс бар? 2. Сөзді буынға бөл. Оқушы тактадағы сөзді тік сызықпен бөлді, та / ке. Неге бұлай бөлді? Себебі, мұнда екі дауысты дыбыс бар, сол себепті екі буыннан тұрады.

2 - ереже: Буын, дауысты дыбысқа аяқталса ашық буын деп аталады (буынның 1ші түрі). Жаттығуы: а) мына буындардың ішінен ашық буынды көрсет: name, cake, cat, rat, role, sat, т.б.

б) Ашық буынның астын сыз, немесе көшіріп жаз.

3 - ереже: Сөздің аяғындағы “е” ешқашан оқылмайды. Жаттығуы: 1. е-ге аяқталған сөздерді тап. 2. Қандай жағдайда е - оқылады, қай кезде оқылмайды. Бұл жаттығуды әуелі ұйымдасқан түрде орындайды: тақтаға жазылған сөзді көрсетемін, оқушылар хормен «оқылады» немесе «оқылмайды» деп жауап береді.

4-ереже: Егер сөз дауыссыз дыбысқа аяқталса, оны тұйық буын дейміз. (буынның 2-ші түрі)

Жаттығуы: 1. Тұйық буынның астын сыз. 2. Мына сөздерге қарап отырып қайсысы ашық, қайсы тұйық буын екенін айт. 3. Ашық буынның астын бір сызықпен, тұйық буынның астын екі сызықпен сыз.

4. Екі бағанға: ашық және тұйық буынды бөліп жаз.

5 – ереже: Дауыссыз: В, D, F, K, L, M, N, P, S, T, V, Z әріптері үнемі b, d, f, k, l, m, n, p, s, t, v, z дыбыстары болып оқылады. Бұл әріптер оқу кезінде қалай оқылады? Біз бұрын да айтқандарымыздай, әр әріптің алфавиттік реті бойынша өз атауы бар. Тақтадағы кез келген әріп жазылады да, айтамын. Ал енді осы әріптердің оқу кезінде қалай айтылатынын білеміз. Дауыссыздың дыбысталуы кезіндегісін білеміз, айтамыз.

Шет тілін оқытудың тарихы жүз жылдап есептеледі. Әрине соншама уақыт көлемінде оқыту әдістемесі де әр кезде тілдің әр аспектісіне көңіл аудара отырып көп өзгеріске ұшырап отырды.

Ғылыми әдістеменің объективті түрде дамуы шет тілін оқыту әдістемелерінің жаңа тиімді түрлерін қарастырып, табуға әкеліп, соқтырды. Бұл салада еңбектенген ғалым-педагогтардың ішінде Е.И. Пассовтың шет тілін үйретудегі коммуникативтік оқыту әдістемесін атап айтуға болады.

Коммуникативтік оқыту технологиясы дегеніміз пікір алысуға негізделген әдістеме.

Ал адамдар тілді сөйлем түрінде қолданғанда ғана бірін-бірі түсініп, пікір алыса алады.

Оқушыларды белгілі бір дәрежеде шетел тілінде сөйлеуге, өз ойын басқаға жеткізе алатын, біреудің сөйлеген сөзін, жазғанын түсіне алатын дәрежеге жеткізу үшін, шет тілін алғашқы сабақтан бастап сөйлем түрінде үйретілуі тиіс. Өйткені, жеке атау тұлғалы сөздер де, грамматикалық формаларда да өзара бір-бірімен байланысып, сөйлем құрамына енгенде ғана тұтас аяқталған ойды білдіре алады.

Шет тілінің міндетті курс ауқымында сыныптан тыс жұмыстарда қолданылуы білім берудің практикалық, тәрбиелік, жалпы білімділік, дамытушылық мақсатын іске асыруға септігін тигізетіндігі мәлім. Және де ол оқушылардың міндетті курс барысында білім-біліктілігінің қолдану аясын кеңейтіп, тілдік ортаның, кеңеюіне де септігін тигізеді.

Сондықтан шет тілдерін оқытуда коммуникативтік оқыту әдістемесін қолдану-оқушылардың сөздерді грамматикалық тұрғыдан бір-бірімен дұрыс байланыстырып еркін сөйлей білуіне мүмкіндік тудыратын болғандықтан, бұл әдістемені сабақ барысында жиі қолданып отыру әрбір мұғалім үшін тиімді деп санаймын.

Коммуникативтік оқыту технологиясының мақсаты - шет тілінде пікір алысуды пікір алысу арқылы үйрету, шетел тілі мәдениетін пікір алысу нәтижесінде меңгеру болғандықтан, оны іс жүзінде қолдану мүмкіндіктерін терең, жан-жақты зерттеп, сабақта кең ауқымды қолданып отыру қажетті әрі міндетті.

Шетел тілін меңгеруде қиыншылықтар кездесетіні рас. Соның бірі - мәтін мазмұнын баяндап беру. Оқушының тілді толық дәрежеде меңгеруі үшін, анық сол тілге деген қызығушылығын арттыру қажет.

Сабақта немесе сабақтан тыс жұмыстарды үйретуші ойындарды пайдаланудың әдістемелік маңызы зор. Ойын арқылы баланың есте сақтау және ойлау қабілеттерін дамытуға болады. Ойын оқушыларды сөйлеуге психологиялық жағынан дайындап тіл материалын бірнеше рет қайталауға мүмкіндік береді және керекті сөз бірікпелерін таңдауға жаттықтырады. Ағылшын тілінде ойындар 3 топқа бөлінеді. Олар 1-фонетикалық ойындар, 2-сөйлеуге дағдыландыру ойындары, 3-жазба жұмысындағы ойындар.

1-Фонетикалық ойындарды сабақта 5-6 минуттық жарыс түрінде өткізуге болады. а) мұғалім оқушыларды топқа бөліп, ағылшынша 4 сөз айтады. Сол айтылған 4 сөздің ішінде біреуі қалған 3 сөзден жазылуы басқаша. Жазылуы басқаша сөзді тапқан топ жеңеді. Мысалы: man-man-men-man,

Bad-bed-bad-bad

Ship-sheep-ship-ship

Like-leave-like-like

2-Сабақ барысында өтіп кеткен қандай да бір дыбыс бойынша ойын жүргізуге болады. Мысалы [æ] дыбысына. Мұғалім әр топқа кезек-кезекпен осы дыбыс бар сөздерді айтқызады. Қай топ көп сөз айтса, сол топ жеңеді.

That, back, hand, map, bad, cap, lamp, glad, to have, man.

Б) Мысалы: сыныптағы бір оқушы тактаға шығады. Ол оқушы балаларға қарамай теріс қарап тұрады. Мұғалім қолымен партада отырған бір оқушыны көрсетеді. Айдана: « Good morning, Aijan» - дейді. Егерде Айжан Айдананың дауысын таныса « Good morning, Aidana!» деп жауап береді. Содан тактаға Айдана шығып ойып жалғаса береді.

2. Сөйлеуге дағдыландыру ойыны:

А) Такта жанында 2 орындық тұрады. Біреуінде «дұрыс», ал екіншісінде «қате» деген жазулар тұрады. Мұғалім «The weather is fine!» дейді. Бірақ бұл кезде далада боран. Мұғалім бір баланың атын айтады. Аты аталған бала «қате» деген жазуы бар орындыққа отырады да «The weather is bed»- деп катесін дұрыстайды. Бұл ойында да топ арқылы жарыстыруға болады. Қай топ аз қате жіберсе сол топ өздеріне ұпай жинайды.

3. Жазба жұмысындағы ойындар.

а) мұғалім тақтаға қандайда бір сөз жазып қояды. Мысалы: Schoolchildren. Осы жазылған сөздерден оқушылар жаңа сөздер құрастырып шығару керек. Шығатын сөздер сыналар: (he, she, side, shoe, son, nose, ill, red, school). Қай топ көп сөз жинаса, сол топ жеңеді.

ә) мұғалім оқушыларды топқа бөледі де, бірінші топқа black. 1-топ black сөзін аударды. Екінші топ сөздің антонимін табады. Black-white. Бірінші топ black сөзіне сөйлем құрап, тапсырмасын орындайды. Мысалы: black cat. Келесі топқа мұғалім тағы да бір сөз айтып оны аударып, ары карай ойын жалғасады.

б) Бір оқушы ағылшынша бір сөз айтады. Келесі оқушы сол айтылған сөздің екінші әріпінен басталатын сөз айту керек. Қай бала сөз құрай алмаса сол бала ойыннан шығып калады.

в) Тақтада 2 қатарда сөздер жазылған. Ол сөздердің арасынан әріптер түсіп қалған. Екі топ арасынан бір- бір оқушы шығып белгі берілген уақытта қолдарына бор алып, түсіп қалған әріпті жазуы керек. Әріпті жазғаннан кейін қолындағы борды келесі оқушыға беру керек. Тапсырманы тез, дұрыс орындаған топ жеңіппаз атанады.

Шетел тілі пәндері мектепте білім, тәрбие берумен қатар жасөспірімдердің жеке бас қасиеттерін тұлға ретінде жетілдіруге, қоғамдағы өз орнын табуға ерекше ықпал етеді. Сондай-ақ шетел тілі кәсіби мақсатта барынша көп қолданылуда. Арнайы біліктер бойынша бағдарлы оқытуда сөйлеу, тыңдап түсіну, оқу талаптарымен қатар аударма, сөз қоры оны жазу талаптары міндетті түрде беріледі. Осы орайда, жаңа сөздерді есте сақтау жадысын дамыту бағытында сөзжұмбақтардың ағылшын пәнінде қолданудың орны ерекше.

Жаңа сөздерді енгізген кезде және оқушылардың лексикалық сөз қорын байытуда сөзжұмбақтарды ағылшын пәнінде қолдану көп нәтиже береді. Сөзжұмбақтарды әр түрлі бағыттарда қолдануға болады.

- жасырылған сөзді тауып, сөйлем құрау;
- сөз таптарын тауып содан әңгіме құрастыру;
- Жаңа сөздердің ішінде сөзжұмбақ етіп жасыруға болатындарын анықтау;

Сөзжұмбақ құрастыру үлгілері:

- екі сөздің қосындысы: arm+chair;
- үтір қойылған әріптерін алып тастау: chair-hair;
- in жалғауы арқылы: fine
- on, up, under жалғаулықтары арқылы: second
- бір әріпті сызып тастау арқылы: car-cat
- сөздің әріптерінің ретін ауыстыру арқылы: cat- act.
- of жалғауы арқылы: coffee
- by, am жалғауы арқылы, егер әріп екінші әріпке тақалып тұрса: I-at-e
- бір нәрсе керісінше тұрса: dog-god
- бір әріп екіншісіне бағытталған to жалғауы жалғанады: today
- бір әріп екінші әріппен қосылып тұрса with қолданады: within
- сөз немесе зат қосылған әріп: o+ ben
- суреттің жоғарғы жағында қосымша әріп болса, сөзге кірістіру керек: coat-coast, address-ad-dress, ant-aunt, arm-am

Ағылшын тілі пәнінде шығармашылыққа, интелектіні дамытуға берілетін тапсырмаларды қолданамын. Бұл сабақтар балалар үшін өте қызықты сабақтардың біріне айналды. Алғаш заттарды салыстыру, ұқсастығын, айырмашылығын анықтау сияқты қарапайым тапсырмалардан басталған жаттығулар бірте – бірте баланың тез ойлап, шұғыл шешім қабылдауын талап ететін, оны жан-жақты дамытуға әсер ететін тапсырмалар түріне ауыса бастайды.

Қазіргі талап-оқушыларды ойландыру, ізгілендіру сол арқылы өз беттерінше еңбектеніп оқуға баулу. Осы міндет тұрғысынан ағылшын тілі сабағында ойларын

кемелдендіру тілдерін дамыту сөз байлығы молайса, ой қабілеті шынықса, білім көлемдері де артады, тереңдейді және сапалы тиянақты болады. Қазақстан - бүгінгі таңда өз алдына дербес мемлекет. Егемен ел ретінде шет елдермен қарым-қатынасы нығайып беделі артып келеді. Бұл шет ел тілін оқытуды жақсартуды талап етеді. Ал оқытуды жақсарту дегеніміз, меніңше, оқушылардың пәнге деген қызығушылығын ояту.

ШЕТ ТЫЛ ПӘНІНЕН ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚТАРДЫ ЖҮРГІЗУ ӘДІСТЕМЕСІ.

БАЙТЕРЕКОВА А.С.

Жоғарғы оқу орындарының алда тұрған негізгі міндеті жас мамандарды оқытудың, тәрбиелеудің сапасын арттыру. Әрине сапалы білім беру оқытудың сапасын арттыруға байланысты.

Сондықтан әрбір мұғалім оқыту сапасын арттыру жолында үлкен жетістіктерге жету үшін қазіргі заман талап деңгейіне сәйкес оқытып, мамандар даярлаудың деңгейін көтеретін дәрежеде еңбек етуі шарт. Әрбір оқытушының дәріс беруге дайындығы тек пәнді білумен шектеліп қалмайды, сонымен бірге оған педагогикалық тәжірибе қазіргі заман талабына сай оқытудың барлық түрлерін және оқыту мен жастарға тәрбие беру әдістемесінің қыры мен сырын толық меңгеру қажет.

Оқытудың білім сапасын көтерудің негізгі факторлары-әрине оқу материалдық база, оқу құралдары, техникалық құралдар, көрнекілер, дидактикалық құралдар түрлі әдістемелік нұсқаулар. Осы аталған жабдықтарды тиімді, өз орнында пайдаланғанда ғана оқытушы дәрісті жоғары деңгейде өткізеді.

Жоғары оқу орындарында сабақтың бізге белгілі бірнеше түрлері бар: лекция сабақ, семинар сабақ, практикалық және лабораториялық сабақ. Осы аталған сабақтардың өз мақсаты, құрылымы және өз ерекшеліктері бар.

Бірақ қандай сабақ болмасын-ол оқу жүйесінің негізгі ұйымдастырушысы болып табылады. Сабақ барысында нақты іс-тәжірбиелік, білімділік, тәрбиелік және дамытушылық мақсаттар жүзеге асады. Практикалық сабақтар бір-бірімен тығыз байланыста, егер де бұл сабақта студенттер жана тілдік үлгілерімен не жана сөздермен, сөз тіркестерімен танысып айтылуын үйренген болса, кейінгі сабақтарда олардың ауызекі тілде қолданылуын үйренеді. Екінші сабақ келесі сабақтың мазмұнын анықтайды.

Сондықтан әрбір сабақты жоспарлағанда жұмыс бағдарламасы мен күнтізбелік тақырыптық жоспарға сай нақты мақсаттарды анықтап алып, сабақ жоспарын түзеді.

Егер жеке бір сабақты алаып қарасақ, оның құрылысын аяқтаған жұмыс ретінде қарастырамыз: ол сабақтың мақсаты мен мазмұнына сай талаптарды орындауы керек. Бұл талаптар оқытушының сабаққа дайындалғандығы стратегиясы мен тактикасына байланысты. Ол сонымен бірге оқытушының өзінің сабағына талдау жасағандығы және әріптестерінің оның сабағына қатысқан кездегі анализінде негізі кезең болып табылады.

Сабақтың мақсаты: Әрбір сабаққа іс-тәжірбиелік, білімділік, тәрбиелік және дамытушылық мақсаттар нақты бір міндеттерді атқару арқылы шешіледі. Осы жерде ескере кететін нәрсе бізге практикалық сабақтың жоспарын құрған кезде сабақтың тақырыбын сол сабақтың мақсаты дейміз де ол мақсаттарға жеке-жеке тоқталамыз. Менің ойымша мамандықтың ерекшелігіне байланысты жоғарыда аталған мақсаттарды ескеруіміз қажет деп ойлаймын. сонымен, практикалық сабақ барысында төмендегідей мақсаттар жүзеге асады, мысалы:

- жана тілдік үлгілерімен таныстыру, ауызекі тілде қолдана білу;